

УДК 347.77.031

СУБ'ЄКТИ ПРАВ НА КОМП'ЮТЕРНУ ПРОГРАМУ

Булат Є.А., к. ю. н.,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена визначенню кола суб'єктів права на комп'ютерну програму в умовах інтенсивного розвитку і вдосконалення інформаційних технологій.

Ключові слова: комп'ютерна програма, суб'єкт права, інформаційні технології, автор, правова охорона.

Статья посвящена определению круга субъектов права на компьютерную программу в условиях интенсивного развития и усовершенствования информационных технологий.

Ключевые слова: компьютерная программа, субъект права, информационные технологии, автор, правовая охрана.

Bulat E.A. SUBJECTS OF RIGHTS OF THE COMPUTER PROGRAM

The article is sanctified to decision of circle of legal subjects on computer program in conditions of intensive development and improvement of information technologies.

Key words: computer program, legal subjects, information technologies, author, legal safeguard.

Постановка проблеми. Удосконалення інформаційних технологій на сучасному етапі є одним із наймогутніших стимуляторів розвитку науково-технологічного прогресу в Україні. Ключовим фактором у такому удосконаленні є постійне створення нових комп'ютерних програм, які набувають все більшої досконалості. З набуттям такої досконалості виникає низка питань, одним із яких є визначення кола суб'єктів права на створені комп'ютерні програми.

Актуальність теми дослідження підтверджується ступенем достатньо швидкого розвитку інформаційних технологій, що призводить до удосконалення комп'ютерних програм, виникнення нових форм, появи нових об'єктів, видів і складових, які безпосередньо створюються як у самих комп'ютерних програмах, так і поза ними, і створюються вони, звичайно ж, авторами комп'ютерних програм.

Ступінь розробленості проблеми. Дослідженню питання охорони комп'ютерної програми присвячені праці вчених-правників Ю.М. Капіци, В.С. Дмитришина, Є.А. Боровської, Е.П. Гаврилова, Г.І. Радельчука, С.С. Лосева, А.А. Успенського, С.А. Петренка, В.В. Черячукіна, С.В. Селіванова та інших.

В одній із останніх робіт В.С. Дмитришина серед інших питань, пов'язаних із охороною комп'ютерних програм, був проведений аналіз кола суб'єктів прав на комп'ютерну програму, однак питання остаточного варіанту щодо визначення цього кола так і залишився невизначеним [1, с. 56]. В.В. Черячукін визначаються основні суб'єкти прав на комп'ютерну програму, але визначений перелік є неповним [2, с. 73].

Метою даної статті є питання визначення суб'єктів права на комп'ютерну програму, тобто осіб, завдяки творчій праці яких створюється цей об'єкт інтелектуальної власності. Автором статті пропонується розглянути порушене питання через порівняння суб'єктів права двох об'єктів інтелектуальної власності – комп'ютерної програми і наукового відкриття.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, одним із об'єктів, який і досі не отримав відповідної правової охорони і законодавчого регулювання, є наукове відкриття. Обрання саме цього об'єкта для порівняння, наявність як спільних, так і відмінних рис між цими об'єктами, на наш погляд, може надати більшої змістовності і окресленості зазначеному питанню.

Відповідно до ст. 15 проекту закону України «Про охорону прав на наукові відкриття» суб'єктами права на наукове відкриття вважаються: автор (співавтори) наукового відкриття; юридичні особи з зазначенням автора наукового відкриття; спадкоємці автора відкриття [3].

Суб'єктом права на наукове відкриття виступає автор наукового відкриття, тобто фізична особа, внаслідок творчої праці якої воно встановлено. Суб'єктом права на наукове відкриття можуть бути співавтори наукового відкриття, які мають рівні права на створене ними наукове відкриття, що може підтверджуватися наявністю довідки про творчий внесок кожного з цих осіб у його створення.

Суб'єктом права на наукове відкриття може бути юридична особа зі вказівкою на дійсного автора відкриття. Більшість створених наукових відкриттів є результатом науково-дослідної роботи, яка проводиться у різноманітних, головним чином, науково-дослідних закладах у порядку виконання трудових, службових обов'язків. Отже, юридична особа, заклад, де працює автор, відкриття є безпосереднім учасником щодо появи наукового відкриття, і він має таке ж саме право на визнання власної участі у створенні наукового відкриття, як і автор відкриття.

Додатково можна виділити такого суб'єкта права на наукове відкриття, як неповнолітню особу, яка може самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняється законом.

Суб'єктами права на наукове відкриття є спадкоємці авторів наукових відкриттів,

які мають право на отримання одноразової матеріальної винагороди за створення наукового відкриття, і це є єдиним майновим правом, яке виникає у спадкоємців на наукове відкриття. Особисті немайнові права на створене наукове відкриття залишаються за його автором.

На відміну від комп'ютерних програм, наукові відкриття є результатом багаторічних фундаментальних наукових досліджень, і коло суб'єктів права на наукове відкриття є практично незмінним і визначеним у силу специфіки цього об'єкта інтелектуальної власності. Через цей чинник і кількість створених наукових відкриттів нараховується одиницями у порівнянні з комп'ютерними програмами, чисельність яких налічується тисячами.

В Україні правове регулювання комп'ютерних програм відбувається згідно з Цивільним кодексом, Законом України «Про авторське право і суміжні права», а також іншими нормативно-правовими актами. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», комп'ютерна програма – це набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах) [4]. Така охорона в якості літературних творів поширюється на комп'ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження.

На сьогоднішній день відповідно до ст. 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» суб'єктами авторського права (а відповідно і комп'ютерних програм) є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.

Отже, згідно з діючим законодавством, автором (суб'єктом) комп'ютерної програми вважається фізична особа, творчою працею якої вона створена. При цьому за загальним правилом не можуть вважатися авторами програми особи, які надавали лише технічну, організаційну, або будь-яку іншу допомогу в її створенні, оскільки визначальним моментом тут є саме наявність творчого внеску у її створення.

Суб'єктами права на комп'ютерну програму можуть бути автори (співавтори) комп'ютерних програм, тобто особи, які спільно розробили відповідну комп'ютерну програму, програмний продукт і, якщо інше не визначено договором або законом, мають рівні права на здійснення виключних прав на неї.

Суб'єктами прав на комп'ютерну програму можуть бути спадкоємці авторів комп'ютерних програм. Після смерті автора вони мають право на перехід до них майнових прав автора-розробника, у той час як особисті немайнові права залишаються за автором.

Окреме місце у переліку кола суб'єктів права на комп'ютерну програму посідає роботодавець. Ст. 429 Цивільного кодексу

України дещо розширене тлумачення ст. 7 Закону України «Про авторське право і суміжні права» і відзначено, що майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якій він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором [1, с. 61; 5].

Неповнолітні особи також можуть стати суб'єктами права на комп'ютерну програму і розпоряджатися майновими правами інтелектуальної власності на неї. У ст. 32 ЦК зазначено, що неповнолітня особа має право поряд з іншими правами самостійно здійснювати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом.

Суб'єктами права на комп'ютерну програму можуть бути правонаступники авторів комп'ютерних програм – фізичні або юридичні особи.

Іншими особами у сфері прав на комп'ютерну програму можна вважати також і користувачів таких програм, яких дедалі стає більше, організації колективного управління, предметом діяльності яких є колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

Крім того, створення нових форм комп'ютерних програм, їх удосконалення може також призводити до збільшення кількості авторів-розробників комп'ютерних програм. Процес створення відповідного програмного продукту може вимагати залучення інших осіб. І тому питання визначення статусу кожного автора, чий твір використовувався у конкретній комп'ютерній програмі для того, щоб можливо було укласти з ним відповідну угоду – залишається актуальним і сьогодні.

Висновки. Отже, незважаючи на існуючу сьогодні в законі дефініцію щодо визначення суб'єктів права на комп'ютерну програму, їх перелік потребує подальшого уточнення і визначення. Саме тому це питання потребує подальшого обговорення і внесення відповідних змін до нормативної бази, що дасть можливість не тільки визнати, але і захистити майнові і особисті немайнові права авторів комп'ютерних програм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дмитришин В.С. Набуття та передавання авторських прав на комп'ютерні програми : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.03. «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В.С. Дмитришин. – К., 2008 – 227 с.
2. Черячукин В.В. Право интеллектуальной собственности на программы для ЭВМ и базы данных в Российской Федерации и зарубежных государствах В.В. Черячукин. – М. : Изд-во Закон и право, 2012. – 127 с.
3. Про охорону прав на наукові відкриття : проект закону України від 14.12.2004 р. № 6414. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. – Заголовок з титул. екрану.
4. Про авторське право і суміжні права : Закон України № 3793-ХІІ (3793-12) від 23.12.93, ВВР, 1994, № 13, ст. 65. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>. – Заголовок з титул. екрану.
5. Цивільний кодекс України : Текст відповідає офіц. – К. : Школа, 2003. – 384 с.